

Materiał porównawczy
do ustawy z dnia 1 kwietnia 2011 r.

**o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz ustawy – Przepisy wprowadzające
ustawę – Kodeks wyborczy**

(druk nr 1171)

U S T A W A z dnia 5 stycznia 2011 r. – KODEKS WYBORCZY (Dz. U. Nr 21, poz. 112 i
Nr 26, poz. 134)

Art. 11.

§ 1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu - obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;
- 2) w wyborach do Senatu - obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat;
- 3) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej - obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu;
- 4) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej - osoba mająca prawo wybierania w tych wyborach, która najpóźniej w dniu głosowania kończy 21 lat, i od co najmniej 5 lat stale zamieszkuje w Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego - osoba mająca prawo wybierania tych organów;
- 6) w wyborach wójta - obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

§ 2. Nie ma prawa wybieralności w wyborach osoba:

- 1) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- [2) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.).]*

<2) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.).>

§ 3. Prawa wybieralności nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, pozbawiony prawa wybieralności w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

Art. 14.

- § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się stałe obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą, jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.
- § 2. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określając ich liczbę oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.
<W rozporządzeniu tym wskazuje się ponadto co najmniej jedną obwodową komisję wyborczą na obszarze właściwości terytorialnej każdego konsula właściwą dla celów głosowania korespondencyjnego, o którym mowa w art. 62.>
- § 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

Art. 17.

- § 1. Jeżeli właściwe organy gminy nie wykonują w terminie lub w sposób zgodny z prawem, zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji obwodowych, właściwy komisarz wyborczy wzywa te organy do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego upływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.
- [§ 2. *Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli właściwy organ nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze lub nie powołał lub nie dokonał zmian w składach terytorialnych komisji wyborczych w terminie lub w sposób zgodny z prawem.*]
- <§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli właściwy organ nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze w terminie lub w sposób zgodny z prawem.>**

Art. 40.

- § 1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania.
- § 2. Na karcie do głosowania zamieszcza się informację o sposobie głosowania.
- § 3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. *[Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.]*
<Wielkość i rodzaj czcionek oraz wielkość kratek przeznaczonych na postawienie znaku „x” powinny być jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.>
- § 4. Na karcie do głosowania oznacza się miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oraz drukuje się, w przypadku wyborów:
- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej - odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej;
 - 2) do Sejmu, do Senatu i do Parlamentu Europejskiego - odcisk pieczęci okręgowej komisji wyborczej;
 - 3) do rad i wyborów wójta - odcisk pieczęci terytorialnej komisji wyborczej.
- § 5. Wzór kart do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

[Art. 41.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.]

<Art. 41.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.>

[Art. 45.

§ 1. *W obwodach głosowania, o których mowa w art. 14 § 1, stosuje się drugą urnę wyborczą.*

§ 2. *Druga urna wyborcza, o której mowa w § 1, przeznaczona jest wyłącznie do wrzucania kopert zwrotnych, o których mowa w art. 65 § 1 pkt 1.]*

<Art. 45.

§ 1. W siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o których mowa w art. 14 § 2 zdanie drugie, stosuje się drugą urnę wyborczą.

§ 2. Druga urna wyborcza, o której mowa w § 1, przeznaczona jest wyłącznie do wrzucania kopert na kartę do głosowania, o których mowa w art. 65 § 1 pkt 3.>

Art. 48.

[§ 1. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym lokal się znajduje, jakakolwiek agitacja wyborcza jest zabroniona.]

§ 2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania związanej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Art. 52.

§ 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

§ 2. Po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przewidzianej na to rubryce spisu wyborców.

§ 3. Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego polskiego paszportu lub w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość. Na terenie państw Unii Europejskiej oraz państw, do których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego stosuje się przepisy art. 35 § 5. *[Jeżeli w spisie wyborców jest zaznaczone, że do wyborcy został wysłany pakiet wyborczy, o którym mowa w art. 65 § 1, dopuszcza się go do głosowania po uprzednim odnotowaniu tego w spisie wyborców.]* **<Jeżeli w spisie wyborców jest zaznaczone, że do wyborcy został wysłany pakiet wyborczy, o którym mowa w art. 65 § 1, przepis art. 66b stosuje się .>**

- § 4. Wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.
- § 5. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca w lokalu wyborczym zapewniającego tajność głosowania.
- § 6. Wyborca wrzuca kartę do urny znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego.
- § 7. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

Art. 62.

[Wyborca wpisany do spisu wyborców, o którym mowa w art. 35 § 1, może głosować korespondencyjnie.] **<Wyborca, o którym mowa w art. 35 § 1, może głosować korespondencyjnie.>** Informację o możliwości oraz zasadach głosowania korespondencyjnego konsul podaje łącznie z obwieszczeniem, o którym mowa w art. 16 § 3.

Art. 63.

- § 1. Zamiar głosowania korespondencyjnego może być zgłoszony właściwemu terytorialnie konsulowi do 15 dnia przed dniem wyborów.
- § 2. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1, może być dokonane ustnie, pisemnie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu a także miejsce i datę jego wydania, miejsce wpisania wyborcy do rejestru wyborców - w przypadku obywateli polskich czasowo przebywających za granicą, a także oznaczenie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy, o którym mowa w art. 65 § 1. W przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zgłoszenie powinno zawierać numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania.
- <§ 2a. Na podstawie zgłoszenia , o którym mowa w § 2, konsul wpisuje wyborcę do spisu wyborców właściwego dla obwodowej komisji wyborczej, o której mowa w art. 14 § 2 zdanie drugie. W takim przypadku przepisu art. 35 § 2 nie stosuje się.>**
- § 3. W przypadku gdy wyborca zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego zaświadczenia, o którym mowa w art. 35 § 3, nie wydaje się po wysłaniu do wyborcy pakietu wyborczego, o którym mowa w art. 65 § 1, chyba że wyborca zwrócił pakiet wyborczy w stanie nienaruszonym.

Art. 65.

- § 1. Konsul niezwłocznie po otrzymaniu od właściwej komisji wyborczej kart do głosowania, jednak nie później niż do 10 dnia przed dniem wyborów, wysyła do wyborcy wpisanego do spisu wyborców, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego, pakiet wyborczy zawierający:
 - 1) zaadresowaną kopertę zwrotną;
 - 2) kartę bądź karty do głosowania;
 - 3) kopertę na kartę bądź karty do głosowania, zwaną dalej "kopertą na kartę do głosowania";
 - 4) oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania;
 - 5) instrukcję głosowania.

- § 2. Na kopercie na kartę do głosowania umieszcza się oznaczenie "koperta na kartę do głosowania". Koperta zwrotna powinna być zaadresowana do właściwego konsula. Koperty nie mogą zawierać żadnych innych oznaczeń.
- § 3. Wzór i rozmiar koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 4 oraz instrukcji głosowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.
- § 4. Konsul, w rubryce spisu wyborców "uwagi" odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego, umieszcza informację o wysłaniu do niego pakietu wyborczego.

<Art. 65a.

W przypadku, o którym mowa w art. 64, konsul wysyła do wyborcy odrębne pakiety wyborcze właściwe dla danych wyborów.>

Art. 66.

- § 1. Wyborca głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem i przesyła ją na własny koszt na adres właściwego konsula.
- [§ 2. Konsul przekazuje otrzymane koperty zwrotne właściwej obwodowej komisji wyborczej nie później niż 3 dnia przed dniem wyborów.]*
- § 3. *Koperty zwrotne przekazane przez konsula są wrzucane do urny wyborczej, o której mowa w art. 45.]*
- <§ 2. Konsul przekazuje właściwej obwodowej komisji wyborczej koperty zwrotne, które otrzymał do czasu zakończenia głosowania.**
- § 3. Koperty na kartę do głosowania wyjęte z kopert zwrotnych przekazanych przez konsula są wrzucane do urny wyborczej, o której mowa w art. 45.>**
- [§ 4. Koperty zwrotne dostarczone do obwodowej komisji wyborczej po zakończeniu czasu głosowania są niszczone bez otwierania.]*

<Art. 66a.

Koperty zwrotne, które konsul otrzymał po upływie terminu, o którym mowa w art. 66 § 2, a także pakiety wyborcze niedostarczone wyborcy na wskazany przez niego adres pozostają w depozycie konsula do czasu stwierdzenia ważności wyborów przez Sąd Najwyższy.

Art. 66b.

Wyborca, do którego został wysłany pakiet wyborczy może do czasu zakończenia głosowania osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do właściwej obwodowej komisji wyborczej. Przepis art. 66 § 3 stosuje się.>

Art. 68.

Państwowa Komisja Wyborcza, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych, określi w drodze uchwały warunki techniczne głosowania korespondencyjnego, uwzględniając w szczególności:

- 1) tryb przekazywania pakietu wyborczego,
- 2) sposób zabezpieczenia urny wyborczej, o której mowa w art. 45,
- 3) sposób postępowania z kartami do głosowania przekazanymi w kopertach zwrotnych,

[4) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi dostarczonymi do obwodowej komisji wyborczej po zakończeniu głosowania]

<4) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi i pakietami wyborczymi, o których mowa w art. 66a >

- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz ochrony urny wyborczej, o której mowa w art. 45, pakietów wyborczych a w szczególności kart zwrotnych i kart do głosowania.

Art. 72.

- § 1. Obwodowa komisja wyborcza w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 14 § 1, ustalając wyniki głosowania w obwodzie uwzględnia również głosy oddane korespondencyjnie wyjęte z kopert zwrotnych umieszczonych w drugiej urnie wyborczej, o której mowa w art. 45.
- § 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala również liczbę wysłanych pakietów wyborczych i liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych i podaje je w protokole głosowania w obwodzie.
- § 3. Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 65 § 1 pkt 4, lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona obwodowa komisja wyborcza niszczy tę kopertę i kartę do głosowania.
- [§ 4. Jeżeli wyborca, który oddał głos korespondencyjnie głosował osobiście w lokalu obwodowej komisji wyborczej obwodowa komisja wyborcza niszczy kopertę z kartą do głosowania.]*

Art. 79.

- § 1. Po wykonaniu czynności, o których mowa w art. 78, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio wójtowi, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania oraz pieczęć komisji.
- [§ 2. Dokumenty, o których mowa w § 1, są udostępniane Sądowi Najwyższemu w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.]*
- <§ 2. Dokumenty, o których mowa w § 1, są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.>**

Art. 111.

- § 1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.), materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wnioski o wydanie orzeczenia:
- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
 - 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
 - 3) nakazania sprostowania takich informacji;
 - 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
 - 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;

- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100.000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego.
- § 2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w § 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, którzy o terminie rozprawy zostali prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza wraz z uzasadnieniem osobie zainteresowanej, o której mowa w § 1, i zobowiązanemu do wykonania postanowienia sądu.
- § 3. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w ciągu 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.
- § 4. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje prasę w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe, w której nastąpić ma publikacja, oraz termin publikacji.
- § 5. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin przez zobowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu sąd, na wniosek zainteresowanego, zarządza opublikowanie sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin w trybie egzekucyjnym, na koszt zobowiązanego.
- <§ 5a. **Do sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin publikowanych w programach nadawców radiowych lub telewizyjnych stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji dotyczące działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z tym że czas przeznaczony na ich publikację nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam określonego w art. 16 tej ustawy.**>
- § 6. W sprawach, o których mowa w § 1, 4 i 5, przepisu art. 104 nie stosuje się.

Art. 112.

[Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.] **<Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.>** Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe.

Art. 117.

- § 1. Komitetom wyborczym, których kandydaci zostali zarejestrowani przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych na koszt tych nadawców.
- § 2. Przez pojęcie rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.
- § 3. Audycją wyborczą jest część programu radiowego lub telewizyjnego, nie pochodząca od nadawcy, stanowiąca odrębną całość ze względu na treść lub formę.

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

§ 4. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.

§ 5. Audycje wyborcze jednego komitetu wyborczego nie mogą zawierać treści stanowiących agitację wyborczą na rzecz innego komitetu wyborczego lub jego kandydatów.

[§ 6. *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji określi, w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz właściwych zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych oraz właściwych rad programowych, czas przeznaczony na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych i programach regionalnych, tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji audycji wyborczych, w zależności od przeprowadzanych wyborów, uwzględniając typ i rodzaj nośnika zapisu audycji wyborczej, a także sposób rozpowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych - uwzględniając konieczność zapewnienia najwyższego standardu technicznego emitowanych audycji wyborczych, a także powszechnej dostępności audycji wyborczych i informacji o terminach jej emisji.]*

<§ 6. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz właściwych zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych oraz właściwych rad programowych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) czas przeznaczony na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w każdym z programów ogólnokrajowych i programów regionalnych,**
- 2) ramowy podział czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w okresie od 15 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej,**
- 3) tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych,**
- 4) zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji audycji wyborczych, uwzględniając typ i rodzaj nośnika zapisu audycji wyborczej,**
- 5) sposób rozpowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych**

– mając na względzie rodzaj przeprowadzanych wyborów oraz konieczność zapewnienia najwyższego standardu technicznego emitowanych audycji wyborczych, a także powszechnej dostępności audycji wyborczych i informacji o terminach ich emisji.>

[Art. 137.

Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów, ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", i podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej liczbę wyborców ujętych w rejestrach wyborców na terenie całego kraju według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.]

Art. 142.

§ 1. Pełnomocnik finansowy, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, przedkłada organowi wyborczemu, któremu komitet wyborczy złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu, sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, zwane dalej "sprawozdaniem finansowym".

- § 2. Jeżeli sprawozdanie finansowe przedkładane jest Państwowej Komisji Wyborczej do sprawozdania dołącza się opinię biegłego rewidenta wraz z raportem.
- § 3. Opinią biegłego rewidenta i raportu nie sporządza się, jeżeli pełnomocnik finansowy, w terminie 30 dni od dnia wyborów, zawiadomi właściwy organ wyborczy, że komitet wyborczy nie miał przychodów, nie poniósł wydatków ani nie ma zobowiązań finansowych.
- § 4. Biegłego rewidenta, o którym mowa w § 2, wybiera Państwowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą.
- § 5. Komisarz wyborczy, badając sprawozdanie finansowe, może zlecać sporządzenie przez biegłego rewidenta ekspertyz lub opinii i raportów.
- § 6. Koszty sporządzenia opinii i raportu, o których mowa w § 2 i 5, pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.
- <§ 7. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania finansowego oraz szczegółowy zakres zawartych w nim informacji, a także wykaz rodzajów dokumentów, jakie należy załączyć do sprawozdania, tak aby umożliwiły weryfikację podanych w sprawozdaniu informacji.>**

Art. 154.

- § 1. Członkom komisji wyborczych przysługują:
- 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów;
 - 2) zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków obwodowych komisji wyborczych.
- § 2. W przypadku gdy członek okręgowej, rejonowej lub terytorialnej komisji wyborczej nie brał udziału we wszystkich posiedzeniach komisji, przysługująca mu dieta, o której mowa w § 1 pkt 2, ulega obniżeniu proporcjonalnie do liczby posiedzeń komisji, w których nie brał udziału.
- § 3. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych i rejonowych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako komisarze wyborczy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w § 1 pkt 2.
- <§ 3a. Przepis § 1 pkt 1 stosuje się odpowiednio do członków Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzy wyborczych.>**
- § 4. Członkowi obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej w związku z wykonywaniem zadań przysługuje do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.
- § 5. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.
- § 6. Członkom komisji wyborczych przysługuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. Nr 199, poz. 1674, z późn. zm.¹²⁾) zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu zadań tych komisji.
- § 7. Państwowa Komisja Wyborcza, określi, w drodze uchwały:
- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zwrot kosztów podróży i noclegów oraz zryczałtowane diety, o których mowa w § 1,

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

- 2) warunki obniżania wysokości diet członków komisji wyborczych w przypadku nieuczestniczenia w wykonywaniu części zadań komisji,
 - 3) sposoby dokumentowania dni zwolnienia od pracy, o których mowa w § 4
- biorąc pod uwagę zakres obowiązków członków komisji wyborczych.

Art. 195.

- § 1. W razie skrócenia kadencji Sejmu na mocy jego uchwały lub na mocy postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Prezydent zarządza wybory, wyznaczając ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia wejścia w życie uchwały Sejmu o skróceniu swojej kadencji lub od dnia ogłoszenia postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej o skróceniu kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia jego podpisania. Przepis art. 194 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Wybory, o których mowa w § 1, przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych w kodeksie, z tym że:
- 1) ustalone w kodeksie następujące terminy wykonania czynności wyborczych ulegają skróceniu:
 - a) w art. 13 § 2 oraz art. 170 § 2 - do 38 dnia przed dniem wyborów,
 - b) w art. 170 § 3, art. 204 § 2, 4 i 6 - do 35 dnia przed dniem wyborów,
 - c) w art. 202 § 3 - do 40 dnia przed dniem wyborów,
 - [d) w art. 210 § 3 - do 25 dnia przed dniem wyborów;]*
 - <d) w art. 210 § 3 oraz art. 211 § 1 – do 25 dnia przed dniem wyborów;>**
 - 2) terminy przewidziane w art. 218 § 2 na wnoszenie i rozpatrywanie odwołań skraca się do 2 dni;
 - 3) losowania jednolitych numerów dla list komitetów wyborczych, o których mowa w art. 219 § 1 i art. 220 § 1, przeprowadza się jedynie dla list komitetów wyborczych, które w poprzednich wyborach nie zarejestrowały list kandydatów. Komitety, które uczestniczyły w poprzednich wyborach i w obecnych zarejestrowały swoje listy, zachowują numery wówczas im przyznane.

Art. 252.

- § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:
- 1) ogólnokrajowych - jeżeli zarejestrował swoje listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych;
 - 2) regionalnych - jeżeli zarejestrował listę kandydatów co najmniej w jednym okręgu wyborczym.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
- 1) w ogólnokrajowych programach - 15 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 3 godzin w TV Polonia, i 30 godzin w programach Polskiego Radia Spółki Akcyjnej i spółek radiofonii regionalnej, zwanych dalej "Polskim Radiem", w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy;
 - 2) w regionalnych programach - 10 godzin w Telewizji Polskiej i 15 godzin w Polskim Radiu.
- [§ 3. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi.]*

Art. 261.

- § 1. Podziału na okręgi wyborcze dokonuje się według jednolitej normy przedstawicielstwa, obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez 100, z uwzględnieniem przepisów art. 260 i następujących zasad:
- 1) jeżeli iloraz wynikający z podzielenia liczby mieszkańców okręgu przez jednolitą normę przedstawicielstwa jest równy lub większy od 2 - należy zmniejszyć obszar (zmienić granice) okręgu wyborczego;
 - 2) jeżeli iloraz wynikający z podzielenia liczby mieszkańców okręgu przez jednolitą normę przedstawicielstwa jest mniejszy niż 0,5 - należy zwiększyć obszar (zmienić granice) okręgu wyborczego.
- § 2. W województwie wybiera się senatorów w liczbie nie mniejszej niż liczba całkowita (bez uwzględnienia ułamka) będąca ilorzem liczby mieszkańców województwa i jednolitej normy przedstawicielstwa, a nie większej niż wymieniona liczba całkowita powiększona o jeden.
- § 3. Granice i numery poszczególnych okręgów wyborczych a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 2 do kodeksu.
- § 4. *[Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów.]* **<Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów, z zastrzeżeniem § 4a.>** Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.
- <§ 4a. W przypadku przeprowadzania wyborów, o których mowa w art. 195 § 1, informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów.>**
- § 5. Przepis art. 203 stosuje się.

Art. 326.

- § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi 25 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 5 godzin w TV Polonia, i 35 godzin w Polskim Radiu, w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy.
- § 3. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, oraz radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności pełnomocników, najpóźniej w 18 dniu przed dniem głosowania.
- § 4. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego pełnomocnikom przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 24 godzin od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.
- § 5. *[W przypadku zarządzenia ponownego głosowania, o którym mowa w art. 283, w okresie od 9 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej przed dniem ponownego głosowania Telewizja Polska i Polskie Radio rozpowszechniają nieodpłatnie audycje wyborcze przygotowywane przez komitety obu kandydatów, z tym że łączny czas wynosi 6 godzin w Telewizji Polskiej i 8 godzin w Polskim Radiu.]* **<W przypadku zarządzenia ponownego głosowania, o którym mowa w art. 292, w okresie od 9 dnia**

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej przed dniem ponownego głosowania Telewizja Polska i Polskie Radio rozpowszechniają nieodpłatnie audycje wyborcze przygotowywane przez komitety obu kandydatów, z tym że łączny czas wynosi 6 godzin w Telewizji Polskiej i 8 godzin w Polskim Radiu.> Przepisy § 3 i 4 stosuje się odpowiednio, z tym że losowanie kolejności rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych przeprowadza się w 10 dniu przed dniem ponownego głosowania.

Art. 371.

- § 1. Wybory do rad zarządza się nie wcześniej niż na 4 miesiące i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na ostatni dzień wolny od pracy poprzedzający upływ kadencji rad.
- § 2. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wyznacza, w drodze rozporządzenia, datę wyborów zgodnie z § 1 oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy).
- [§ 3. Rozporządzenie, o którym mowa w § 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.]
- <§ 3. Rozporządzenie, o którym mowa w § 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 80 dniu przed dniem wyborów.>**

Art. 445.

- § 1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 443 i art. 444, gminna komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady gminy.
- § 2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
- [§ 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 443 § 3 oraz w art. 444 § 2.]
- <§ 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 443 § 2 oraz w art. 444 § 2.>**
- § 4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.
- § 5. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 6. Pełnomocnikom wyborczym i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 75 § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 463.

- § 1. *[Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek marszałka, sejmik województwa według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 489 i następujących zasad:]* **<Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek marszałka, sejmik**

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

województwa według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 462 i następujących zasad:>

- 1) w okręgu wyborczym wybiera się od 5 do 15 radnych;
- 2) w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż 3/5 ogólnej liczby danej rady.

§ 2. Przepisy art. 455 i art. 456 stosuje się odpowiednio.

Art. 476.

§ 1. Limity wydatków w przypadku komitetów wyborczych, które zarejestrowały kandydata na wójta, ulegają powiększeniu o kwotę ustaloną na zasadach określonych w § 4.

§ 2. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, którego zarówno kandydat na wójta, jak też lista kandydatów na radnych zostały zarejestrowane, sporządza łączne sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze.

[§ 3. *Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej określi, w drodze rozporządzenia, wzór łącznego sprawozdania, o którym mowa w § 2, mając na względzie zapewnienie pełnej informacji o przychodach i wydatkach komitetu wyborczego oraz jej przejrzystości.*]

<§ 3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej określi, w drodze rozporządzenia, wzór łącznego sprawozdania, o którym mowa w § 2, oraz szczegółowy zakres zawartych w nim informacji, a także wykaz rodzajów dokumentów, jakie należy załączyć do sprawozdania, tak aby umożliwiły weryfikację podanych w sprawozdaniu informacji, mając na względzie zapewnienie pełnej informacji o przychodach i wydatkach komitetu wyborczego oraz jej przejrzystości.>

§ 4. Limit wydatków związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej kandydata na wójta w gminach liczących do 500 000 mieszkańców ustala się mnożąc liczbę mieszkańców danej gminy przez kwotę 60 groszy, a w gminach liczących powyżej 500 000 mieszkańców mnożąc pierwsze 500 000 mieszkańców przez kwotę 60 groszy, a nadwyżkę ponad 500 000 mieszkańców - przez kwotę 30 groszy.

§ 5. Komisarz wyborczy w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów podaje do publicznej wiadomości, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu wojewódzkim, liczbę mieszkańców w poszczególnych gminach według stanu na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory są przeprowadzane.

Art. 491.

§ 1. Komitet wyborczy, który zarejestrował kandydata na wójta, ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach regionalnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach regionalnych wynosi 2 godziny w każdym programie Telewizji Polskiej i 4 godziny w każdym programie Polskiego Radia.

§ 3. Podział czasu antenowego pomiędzy uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych kandydatów na wójtów na obszarze objętym regionalnym programem, na podstawie informacji gminnych komisji wyborczych właściwych dla tego obszaru.

§ 4. Czas audycji wyborczych komitetów wyborczych, o których mowa w § 1, może być łączony w tym samym programie regionalnym, na wniosek pełnomocnika wyborczego,

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

z czasem audycji wyborczych przysługującym temu samemu komitetowi z tytułu udziału w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego. Wniosek w sprawie połączenia czasu audycji wyborczych składa się najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów dyrektorowi oddziału Telewizji Polskiej lub prezesowi zarządu spółki Polskiego Radia, właściwym dla programu regionalnego, w którym łączne audycje wyborcze mają być rozpowszechniane.

- § 5. W wyborach przedterminowych łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach regionalnych wynosi 30 minut w każdym programie Telewizji Polskiej i 60 minut w każdym programie Polskiego Radia.
- § 6. Czas, o którym mowa w § 5, w każdym programie regionalnym dzieli się równo między wszystkie uprawnione komitety wyborcze.

<Art. 491a.

Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o którym mowa w art. 491 § 3 i 6, komitetem wyborczym przysługuje skarga do komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę oddziału Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia. Skargę wnosi się w ciągu 48 godzin od dokonania ustalenia. Komisarz wyborczy rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia komisarza wyborczego nie przysługuje środek prawny.>

Art. 495.

§ 1. Kto, w związku z wyborami:

- 1) umieszcza plakaty i hasła wyborcze na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych bez zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia,
 - 2) przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej narusza obowiązujące przepisy porządkowe,
 - 3) umieszcza plakaty i hasła wyborcze w taki sposób, że nie można ich usunąć bez powodowania szkód,
 - 4) umieszcza plakaty lub hasła wyborcze o powierzchni większej niż 2 m²,
- [5) rozpowszechnia odpłatnie ogłoszenia wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych]*
- <5) rozpowszechnia odpłatnie ogłoszenia wyborcze w programach publicznych lub niepublicznych nadawców radiowych lub telewizyjnych >**
- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega:

- 1) pełnomocnik wyborczy, który w terminie 30 dni po dniu wyborów nie usunie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii;
- [2) osoba będąca redaktorem w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe, która dopuszcza do niewykonania obowiązku umieszczenia w informacjach, komunikatach, apelach i hasłach wyborczych, ogłaszanych w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych wskazania przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.]*
- <2) osoba będąca redaktorem w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, która dopuszcza do niewykonania obowiązku umieszczenia w informacjach, komunikatach, apelach i hasłach wyborczych, ogłaszanych w**

**prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych wskazania przez kogo są
opłacane i od kogo pochodzą.>**

ZAŁĄCZNIK Nr 2

WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Województwo dolnośląskie

OKRĘG WYBORCZY NR 1 - obejmujący obszary powiatów:
bolesławiecki, lubański, lwówecki, zgorzelecki.

OKRĘG WYBORCZY NR 2 - obejmujący obszary powiatów:
jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, złotoryjski

oraz miasta na prawach powiatu:

Jelenia Góra.

OKRĘG WYBORCZY NR 3 - obejmujący obszary powiatów:
głogowski, legnicki, lubiński, polkowicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Legnica.

OKRĘG WYBORCZY NR 4 - obejmujący obszary powiatów:
świdnicki, wałbrzyski.

OKRĘG WYBORCZY NR 5 - obejmujący obszary powiatów:
dzierzoniowski, kłodzki, ząbkowicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 6 - obejmujący obszary powiatów:

górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzebiński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski.

OKRĘG WYBORCZY NR 7 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu
Wrocław:

Bieńkowice, Biskupin - Sępólno - Dąbie - Bartoszowice, Borek, Brochów, Gaj, Gajowice,
Grabiszyn - Grabiszynek, Huby, Jagodno, Klecina, Krzyki - Partynice, Księżę, Oporów, Plac
Grunwaldzki, Powstańców Śląskich, Przedmieście Oławskie, Przedmieście Świdnickie, Stare
Miasto, Tarnogaj, Wojszyce - Ołtaszyn, Zacisze - Zalesie - Szczytniki.

OKRĘG WYBORCZY NR 8 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu
Wrocław:

[Gadów - Popowice Pd] <**Gadów–Popowice Pd**>, Jerzmanowo - Jarnołtów - Strachowice -
Osiniec, Karłowice - Różanka, Kleczków, Kowale, Kuźniki, Leśnica, Lipa Piotrowska,
Maślice, Muchobór Mały, Muchobór Wielki, Nadodrze, Nowy Dwór, Ołbin, Osobowice -
Rędzin, Pawłowice, Pilczyce - Kozanów - Popowice, Polanowice - Poświętne - Ligota, Pracze
Odrzańskie, Psie Pole - Zawidawie, Sołtysowice, Swojczyce - Strachocin - Wojnów,
Szczeplin, Świniary, Widawa, Żerniki.

Województwo kujawsko-pomorskie

OKRĘG WYBORCZY NR 9 - obejmujący obszary powiatów:
bydgoski, świecki, tucholski

oraz miasta na prawach powiatu:

Bydgoszcz.

OKRĘG WYBORCZY NR 10 - obejmujący obszary powiatów:
inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, żniński.

OKRĘG WYBORCZY NR 11 - obejmujący obszary powiatów:
chełmiński, toruński

oraz miasta na prawach powiatu:

Toruń.

Objaśnienie oznaczeń: *[] kursywa – tekst usunięty przez Sejm*

<> **druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm**

OKRĘG WYBORCZY NR 12 - obejmujący obszary powiatów:
brodnicki, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, rypiński, wąbrzeski
oraz miasta na prawach powiatu:

Grudziądz.

OKRĘG WYBORCZY NR 13 - obejmujący obszary powiatów:
aleksandrowski, lipnowski, radziejowski, włocławski
oraz miasta na prawach powiatu:

Włocławek.

Województwo lubelskie

OKRĘG WYBORCZY NR 14 - obejmujący obszary powiatów:
lubartowski, łukowski, opolski, puławski, rycki.

OKRĘG WYBORCZY NR 15 - obejmujący obszary powiatów:
janowski, kraśnicki, lubelski, łęczyński, świdnicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 16 - obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Lublin.

OKRĘG WYBORCZY NR 17 - obejmujący obszary powiatów:
bialski, parczewski, radzyński

oraz miasta na prawach powiatu:

Biała Podlaska.

OKRĘG WYBORCZY NR 18 - obejmujący obszary powiatów:
chełmski, krasnostawski, włodawski

oraz miasta na prawach powiatu:

Chełm.

OKRĘG WYBORCZY NR 19 - obejmujący obszary powiatów:
biłgorajski, hrubieszowski, tomaszowski, zamojski

oraz miasta na prawach powiatu:

Zamość.

Województwo lubuskie

OKRĘG WYBORCZY NR 20 - obejmujący obszary powiatów:
krośnieński, świebodziński, zielonogórski

oraz miasta na prawach powiatu:

Zielona Góra.

OKRĘG WYBORCZY NR 21 - obejmujący obszary powiatów:
gorzowski, międzyrzecki, strzelecko-drezdenecki, słubicki, sulęciński

oraz miasta na prawach powiatu:

Gorzów Wielkopolski.

OKRĘG WYBORCZY NR 22 - obejmujący obszary powiatów:
nowosolski, wschowski, żagański, żarski.

Województwo łódzkie

*[OKRĘG WYBORCZY NR 23 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu Łódź:
Osiedle Nr 1 - Osiedle Bałuty Zachodnie, Osiedle Nr 2 - Osiedle Radogoszcz, Osiedle Nr 3 -
Osiedle Łagiewniki, Osiedle Nr 4 - Osiedle Julianów - Marysin - Rogi, Osiedle Nr 5 - Osiedle
Bałuty - Doły, Osiedle Nr 6, Osiedle Nr 7 - Osiedle Teofilów - Wielkopolska, Osiedle Nr 17 -
Osiedle Złotno, Osiedle Nr 18, Osiedle Nr 19 - Osiedle Karolew - Retkinia Wschód, Osiedle
Nr 20 - Osiedle Retkinia Zachód - Smulsko, Osiedle Nr 21, Osiedle Nr 22 - Osiedle Stare
Polesie, Osiedle Nr 23 - Osiedle Katedralna, Osiedle Nr 24 - Osiedle Śródmieście Wschód,
Osiedle Nr 25 - Osiedle Nad Nerem, Osiedle Nr 34 - Osiedle Koziny.]*

**<OKRĘG WYBORCZY NR 23 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu
Łódź:**

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

Osiedle Bałuty Zachodnie, Osiedle Bałuty - Centrum, Osiedle Bałuty - Doły, Osiedle im. Józefa Montwiłła - Mireckiego, Osiedle Julianów - Marysin - Rogi, Osiedle Karolew - Retkinia Wschód, Osiedle Katedralna, Osiedle Koziny, Osiedle Lublinek - Pienista, Osiedle Łagiewniki, Osiedle Nad Nerem, Osiedle Radogoszcz, Osiedle Retkinia Zachód - Smulsko, Osiedle Stare Polesie, Osiedle Śródmieście - Wschód, Osiedle Teofilów - Wielkopolska, Osiedle Zdrowie - Mania, Osiedle Złotno.>

[OKRĘG WYBORCZY NR 24 - obejmujący obszary powiatów:

brzeziński, łódzki wschodni

oraz część obszaru miasta na prawach powiatu

Łódź:

Osiedle Nr 8, Osiedle Nr 9 - Osiedle Nowosolna, Osiedle Nr 10 - Osiedle Mileszki, Osiedle Nr 11 - Osiedle Olechów - Janów, Osiedle Nr 12 - Osiedle Zarzew, Osiedle Nr 13 - Osiedle Stary Widzew, Osiedle Nr 14 - Osiedle Stoki, Osiedle Nr 15 - Osiedle Andrzejów, Osiedle Nr 16 - Osiedle Widzew - Wschód, Osiedle Nr 26 - Osiedle Ruda, Osiedle Nr 27 - Osiedle Chojny, Osiedle Nr 28, Osiedle Nr 29 - Osiedle Górniak, Osiedle Nr 30 - Osiedle Piastów - Kurak, Osiedle Nr 31 - Osiedle Chojny - Dąbrowa, Osiedle Nr 32 - Osiedle Wiskitno, Osiedle Nr 33, Osiedle Nr 35 - Osiedle Wzniesień Łódzkich.]

<OKRĘG WYBORCZY NR 24 – obejmujący obszary powiatów: brzeziński, łódzki wschodni oraz część obszaru miasta na prawach powiatu Łódź:

Osiedle Andrzejów, Osiedle Chojny, Osiedle Chojny - Dąbrowa, Osiedle Dolina Łódki, Osiedle Górniak, Osiedle Mileszki, Osiedle Nowosolna, Osiedle Nr 33, Osiedle Olechów - Janów, Osiedle Piastów - Kurak, Osiedle Rokicie, Osiedle Ruda, Osiedle Stary Widzew, Osiedle Stoki, Osiedle Widzew - Wschód, Osiedle Wiskitno, Osiedle Wzniesień Łódzkich, Osiedle Zarzew.>

OKRĘG WYBORCZY NR 25 - obejmujący obszary powiatów:
kutnowski, łączycki, łowicki, poddębicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 26 - obejmujący obszary powiatów:
łaski, pabianicki, zgierski.

OKRĘG WYBORCZY NR 27 - obejmujący obszary powiatów:
pajęczański, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski.

OKRĘG WYBORCZY NR 28 - obejmujący obszary powiatów:
bełchatowski, piotrkowski, radomszczański

oraz miasta na prawach powiatu:

Piotrków Trybunalski.

OKRĘG WYBORCZY NR 29 - obejmujący obszary powiatów:
opoczyński, rawski, skierniewicki, tomaszowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Skierniewice.

Województwo małopolskie

OKRĘG WYBORCZY NR 30 - obejmujący obszary powiatów:
chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 31 - obejmujący obszary powiatów:
krakowski, miechowski, olkuski.

OKRĘG WYBORCZY NR 32 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu
Kraków:

Dzielnica II, Dzielnica III, Dzielnica IV, Dzielnica XIV, Dzielnica XV, Dzielnica XVI,
Dzielnica XVII, Dzielnica XVIII.

OKRĘG WYBORCZY NR 33 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu
Kraków:

Objaśnienie oznaczeń: *[] kursywa – tekst usunięty przez Sejm*

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

Dzielnica I, Dzielnica V, Dzielnica VI, Dzielnica VII, Dzielnica VIII, Dzielnica IX, Dzielnica X, Dzielnica XI, Dzielnica XII, Dzielnica XIII.

OKRĘG WYBORCZY NR 34 - obejmujący obszary powiatów: bocheński, brzeski, proszowicki, wielicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 35 - obejmujący obszary powiatów: dąbrowski, tarnowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Tarnów.

OKRĘG WYBORCZY NR 36 - obejmujący obszary powiatów: limanowski, nowotarski, tatrzański.

OKRĘG WYBORCZY NR 37 - obejmujący obszary powiatów: gorlicki, nowosądecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Nowy Sącz.

Województwo mazowieckie

OKRĘG WYBORCZY NR 38 - obejmujący obszary powiatów: gostyński, plocki, sierpecki, sochaczewski, żyrardowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Płock.

OKRĘG WYBORCZY NR 39 - obejmujący obszary powiatów: ciechanowski, mławski, płoński, przasnyski, żuromiński.

OKRĘG WYBORCZY NR 40 - obejmujący obszary powiatów: legionowski, nowodworski, warszawski zachodni, wołomiński.

OKRĘG WYBORCZY NR 41 - obejmujący obszary powiatów: grodziski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 42 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu Warszawa:

Praga Południe, Praga Północ, Rembertów, Targówek, Wesoła.

OKRĘG WYBORCZY NR 43 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu Warszawa:

Mokotów, Ursynów, Wawer, Wilanów.

OKRĘG WYBORCZY NR 44 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu Warszawa:

Białołęka, Bielany, Śródmieście, Żoliborz.

OKRĘG WYBORCZY NR 45 - obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu Warszawa:

Bemowo, Ochota, Ursus, Włochy, Wola.

OKRĘG WYBORCZY NR 46 - obejmujący obszary powiatów: makowski, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, wyszkowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Ostrołęka.

OKRĘG WYBORCZY NR 47 - obejmujący obszary powiatów: garwoliński, miński, węgrowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 48 - obejmujący obszary powiatów: łosicki, siedlecki, sokołowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Siedlce.

OKRĘG WYBORCZY NR 49 - obejmujący obszary powiatów: białobrzegi, grójecki, kozienicki, przysuski.

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

◊ druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

OKRĘG WYBORCZY NR 50 - obejmujący obszary powiatów:
lipski, radomski, szydlowiecki, zwoleński
oraz miasta na prawach powiatu:
Radom.

Województwo opolskie

OKRĘG WYBORCZY NR 51 - obejmujący obszary powiatów:
brzeski, kluczborski, namysłowski, nyski, prudnicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 52 - obejmujący obszar powiatu:
opolski
oraz miasta na prawach powiatu:
Opole.

OKRĘG WYBORCZY NR 53 - obejmujący obszary powiatów:
głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, oleski, strzelecki.

Województwo podkarpackie

OKRĘG WYBORCZY NR 54 - obejmujący obszary powiatów:
leżajski, nizański, stalowowolski, tarnobrzeski
oraz miasta na prawach powiatu:
Tarnobrzeg.

OKRĘG WYBORCZY NR 55 - obejmujący obszary powiatów:
dębicki, kolbuszowski, mielecki, ropczycko-sędziszowski, strzyżowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 56 - obejmujący obszary powiatów:
łańcucki, rzeszowski
oraz miasta na prawach powiatu:
Rzeszów.

OKRĘG WYBORCZY NR 57 - obejmujący obszary powiatów:
brzozowski, jasielski, krośnieński
oraz miasta na prawach powiatu:
Krosno.

OKRĘG WYBORCZY NR 58 - obejmujący obszary powiatów:
bieszczadzki, jarosławski, leski, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki
oraz miasta na prawach powiatu:
Przemysł.

Województwo podlaskie

OKRĘG WYBORCZY NR 59 - obejmujący obszary powiatów:
augustowski, grajewski, kolneński, łomżyński, moniecki, sejneński, suwalski, zambrowski
oraz miast na prawach powiatu:
Łomża i Suwałki.

OKRĘG WYBORCZY NR 60 - obejmujący obszary powiatów:
białostocki, sokólski
oraz miasta na prawach powiatu:
Białystok.

OKRĘG WYBORCZY NR 61 - obejmujący obszary powiatów:
bielski, hajnowski, siemiatycki, wysokomazowiecki.

Województwo pomorskie

OKRĘG WYBORCZY NR 62 - obejmujący obszary powiatów:
łęborski, słupski, wejherowski
oraz miasta na prawach powiatu:
Słupsk.

OKRĘG WYBORCZY NR 63 - obejmujący obszary powiatów:

Objaśnienie oznaczeń: *[] kursywa – tekst usunięty przez Sejm*

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski, kościerski.

OKRĘG WYBORCZY NR 64 - obejmujący obszar powiatu:

pucki

oraz miasta na prawach powiatu:

Gdynia.

OKRĘG WYBORCZY NR 65 - obejmujący obszary miast na prawach powiatu:

Gdańsk, Sopot.

OKRĘG WYBORCZY NR 66 - obejmujący obszary powiatów:

gdański, starogardzki, tczewski.

OKRĘG WYBORCZY NR 67 - obejmujący obszary powiatów:

kwidzyński, malborski, nowodworski, sztumski.

Województwo śląskie

OKRĘG WYBORCZY NR 68 - obejmujący obszary powiatów:

częstochoowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 69 - obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Częstochowa.

OKRĘG WYBORCZY NR 70 - obejmujący obszary powiatów:

gliwicki, tarnogórski

oraz miasta na prawach powiatu:

Gliwice.

OKRĘG WYBORCZY NR 71 - obejmujący obszary miast na prawach powiatu:

Bytom, Zabrze.

OKRĘG WYBORCZY NR 72 - obejmujący obszary powiatów:

raciborski, wodzisławski

oraz miast na prawach powiatu:

Jastrzębie-Zdrój, Żory.

OKRĘG WYBORCZY NR 73 - obejmujący obszary powiatów:

mikołowski, rybnicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Rybnik.

OKRĘG WYBORCZY NR 74 - obejmujący obszar miast na prawach powiatu:

Chorzów, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice.

OKRĘG WYBORCZY NR 75 - obejmujący obszar powiatu:

bieruńsko-lędziński

oraz miast na prawach powiatu:

Mysłowice, Tychy.

OKRĘG WYBORCZY NR 76 - obejmujący obszary powiatów:

będziński, zawierciański

oraz miasta na prawach powiatu:

Dąbrowa Górnicza.

OKRĘG WYBORCZY NR 77 - obejmujący obszary miast na prawach powiatu:

Jaworzno, Sosnowiec.

OKRĘG WYBORCZY NR 78 - obejmujący obszary powiatów:

bielski, pszczyński

oraz miasta na prawach powiatu:

Bielsko-Biała.

OKRĘG WYBORCZY NR 79 - obejmujący obszary powiatów:

cieszyński, żywiecki.

OKRĘG WYBORCZY NR 80 - obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Objaśnienie oznaczeń: *[] kursywa – tekst usunięty przez Sejm*

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

Katowice.

Województwo świętokrzyskie

OKRĘG WYBORCZY NR 81 - obejmujący obszary powiatów:

buski, jędrzejowski, kazimierski, konecki, pińczowski, staszowski, włoszczowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 82 - obejmujący obszary powiatów:

opatowski, ostrowiecki, sandomierski, skarżyski, starachowicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 83 - obejmujący obszar powiatu:

kielecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Kielce.

Województwo warmińsko-mazurskie

OKRĘG WYBORCZY NR 84 - obejmujący obszary powiatów:

bartoszycki, braniewski, elbląski, lidzbarski

oraz miasta na prawach powiatu:

Elbląg.

OKRĘG WYBORCZY NR 85 - obejmujący obszary powiatów:

działdowski, iławski, nowomiejski, ostródzki.

OKRĘG WYBORCZY NR 86 - obejmujący obszary powiatów:

nidzicki, olsztyński, szczycieński

oraz miasta na prawach powiatu:

Olsztyn.

OKRĘG WYBORCZY NR 87 - obejmujący obszary powiatów:

ełcki, giżycki, gołdapski, kętrzyński, mrągowski, olecki, piski, węgorzewski.

Województwo wielkopolskie

OKRĘG WYBORCZY NR 88 - obejmujący obszary powiatów:

chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, pilski, wągrowiecki, złotowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 89 - obejmujący obszary powiatów:

grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, szamotulski, wolsztyński.

OKRĘG WYBORCZY NR 90 - obejmujący obszar powiatu:

poznański.

OKRĘG WYBORCZY NR 91 - obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Poznań.

OKRĘG WYBORCZY NR 92 - obejmujący obszary powiatów:

gnieźnieński, słupecki, średzki, śremski, wrzesiński.

OKRĘG WYBORCZY NR 93 - obejmujący obszary powiatów:

kolski, koniński, turecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Konin.

OKRĘG WYBORCZY NR 94 - obejmujący obszary powiatów:

gostyński, kościański, leszczyński, rawicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Leszno.

OKRĘG WYBORCZY NR 95 - obejmujący obszary powiatów:

kepiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 96 - obejmujący obszary powiatów:

jarociński, kaliski, pleszewski

oraz miasta na prawach powiatu:

Kalisz.

Województwo zachodniopomorskie

Objaśnienie oznaczeń: [] kursywa – tekst usunięty przez Sejm

<> druk pogrubiony – tekst wstawiony przez Sejm

OKRĘG WYBORCZY NR 97 - obejmujący obszar powiatu:
policki

oraz miasta na prawach powiatu:
Szczecin.

OKRĘG WYBORCZY NR 98 - obejmujący obszary powiatów:
goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, pyrzycki, stargardzki
oraz miasta na prawach powiatu:

Świnoujście.

OKRĘG WYBORCZY NR 99 - obejmujący obszary powiatów:
białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzesci, świdwiński, wałecki.

OKRĘG WYBORCZY NR 100 - obejmujący obszary powiatów:

koszaliński, sławieński, szczecinecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Koszalin.

U S T A W A z dnia 5 stycznia 2011 r. PRZEPISY WPROWADZAJĄCE – KODEKS
WYBORCZY (Dz. U. Nr 21, poz. 113)

[Art. 13.

Rada gminy dokona podziału gminy na okręgi wyborcze w wyborach do rady gminy w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.]

<Art. 13.

- 1. Rada gminy dokona podziału gminy na okręgi wyborcze w wyborach do rady gminy w terminie 15 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.**
- 2. Przy ustalaniu podziału gminy na okręgi wyborcze uwzględnia się liczbę mieszkańców ujętych w stałym rejestrze wyborców danej gminy na koniec kwartału poprzedzającego kwartał, w którym rada gminy dokonuje podziału gminy na okręgi wyborcze.>**

Art. 14.

[1. Rada gminy dokona podziału gminy na stałe obwody głosowania, o których mowa w art. 12 ustawy, o której mowa w art. 1, oraz ustali ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych w terminie 2 miesięcy od dnia podziału gminy na okręgi wyborcze, o których mowa w art. 13.]

- <1. Rada gminy dokona podziału gminy na stałe obwody głosowania, o których mowa w art. 12 ustawy, o której mowa w art. 1, oraz ustali ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych w terminie 3 miesięcy od dnia podziału gminy na okręgi wyborcze, o których mowa w art. 13.>**
2. Głosowanie w wyborach przeprowadzanych przed dokonaniem przez radę gminy podziału na stałe obwody głosowania, o którym mowa w ust. 1, przeprowadza się w stałych obwodach głosowania utworzonych na podstawie przepisów dotychczasowych.